

P O S U D E K
na rigorózní práci

Absolventka: Alena Šindelářová

Titul práce: The Aspects of Bilingualism in the Literary Works
of Ahdaf Soueif

Oponent: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.

V úvodu absolventka konstatuje, že studium jejích dvou oborů - arabistiky a anglistiky - v ní vzbudilo zájem o díla autorů, jejichž literární jazyk je jiný než jejich mateřština, zejména těch, kdo jsou arabského původu a píší anglicky. Poukazuje na dominantní pozici angličtiny v dnešním globalizovaném světě a dodává, že sám tento fakt může motivovat některé arabské autory, aby psali anglicky. Zároveň však zdůrazňuje, že taková volba obvykle vychází z hlubších, specifických podnětů a je podmíněna životními okolnostmi, osobní zkušeností, kulturními zájmy a cíli, které autoři svou tvorbou sledují. Významnou představitelkou tohoto typu je současná egyptská prozaička Ahdaf Soueif, jejíž dílo je předmětem této práce.

Absolventka se zdaleka neomezuje jen na analýzu její povídkové a románové tvorby. V celé práci lze sledovat její snahu proniknout do autorčiny osobnosti, postihnout její místo a její identitu na rozhraní dvou kultur /označuje ji hyphenated nebo hybrid identity/, její životní pocit a motivy její tvorby.

Na charakteristické aspekty její osobnosti se zaměřuje druhá kapitola. Absolventka zdůrazňuje, že Soueif strávila formativní léta svého dětství v Anglii a že první jazyk, v němž se naučila číst, byla angličtina. Jako další rozhodující faktor její orientace uvádí její studium anglické literatury na Káhirské univerzitě, doktorské studium na univerzitě v Lancasteru a její manželství s anglickým spisovatelem Ianem Hamiltonem. Pozornost věnuje její esejistické činnosti a jejím vyhraněným názorům na politické problémy arabského světa. Neváhá přitom poukázat na to, že její soudy nejsou vždy objektivní a vyvážené, že její postoje někdy provokují veřejnost v Egyptě i v Británii. Nesouhlasí rovněž s tím, jak Soueif nahlíží na svou tvůrčí a osobní identitu. Zabývá se také otázkou, kde leží její literární kořeny, která kultura více ovlivnila její styl. Konstatuje, že přes nepopiratelný vliv britských autorů představuje Soueif integrální část současné arabské literatury, zvláště jejího feministického proudu. Největší hodnotu její tvorby absolventka spatřuje ve vzájemném prolínání obou kultur a dodává, že k tomuto prolínání docházelo i v ní samé během jejího duchovního vývoje a bylo do určité míry předurčeno i jejím původem a prostředím prochnutém oběma kulturami.

Její matka, Fatma Moussa, byla profesorkou anglické literatury na Káhirské univerzitě a akademický titul získala v Londýně. Z toho pak absolventka správně vyvozuje, že autorku nelze stavět do jedné řady třeba se Salmanem Rushdiem, Chinua Achebem, Hanifem Kureishim a jinými postkoloniálními autory, jimž byl jazyk jejich tvorby vnučen v důsledku koloniální nadvlády. Zde by bylo na místě zmínit i celou plejádu alžírských spisovatelů píšících francouzsky.

Třetí kapitola má název Postkoloniální kontext. Zde se absolventka zabývá analýzou termínu "postkoloniální". Vychází z celkem samozřejmé definice, že postkoloniální literatura je literatura psaná jazykem bývalých kolonizátorů. Dále však ukazuje, jak je tento termín z politických a ideologických pozic zpochybňován a problematizován.

Tématem čtvrté kapitoly jsou britsko-egyptské vztahy z kulturní a historické perspektivy. Tato kapitola je opět potvrzením toho, že se absolventka snaží proniknout k osobnosti své autorky v co nejširším kontextu. Probírá zde klíčové události z historie Egypta od 2. pol. 19. století až do evakuace britských vojsk v r. 1956. Zajímavá je pasáž, v níž absolventka upozorňuje na ostrou diskrepanci mezi tím, jak Britové vnímali své poslání a svou přítomnost v Egyptě a jak na ni reagovali Egypťané. Výmluvný je citát z eseje britského islamisty H.A.R. Gibba. Jistě je správné konstatování, že Egypťané obecně hleděli na Brity jako na okupanty, ale stálo by za připomenutí, že některé významné osobnosti egyptské kultury a politiky jako např. Muhammad 'Abdo, Muhammad Husain Haikal, Ahmad Lutfi as-Sajjid aj. uznávaly, že britská koloniální správa má i své pozitivní rysy. Absolventka v této souvislosti dodává, že autorka nevyhledává především rozdíly mezi Británií a Egyptem, nýbrž pátrá po aspektech, které spojují egyptskou a britskou společnost a jejich kulturu.

V úvodu páté kapitoly /Pozadí klíčových problémů v dílech Ahdaf Soueif/ absolventka postuluje rozhodující vliv britské kultury a civilizace na převážnou většinu představitelů egyptské vědy a kultury v 2. pol. 20. století. Toto tvrzení lze bezpochyby obhájit; nicméně bylo by vhodné v zájmu objektivit uvést i vliv francouzské kultury, a to nejen v období nahdy, ale i ve 20. století /Tāhā Husain, Taufiq al-Hakīm, Muhammad Husain Haikal, Muhammad Mandūr aj./ . Cituje Edwarda Saída a Roberta Philipsona, kteří pokládají anglický jazyk za účinný nástroj britské koloniální moci a ideologie a hovoří o britském lingvistickém imperialismu. Zdůrazňuje však, že angličtina slouží arabským autorům k prosazení jejich tvůrčích cílů, k oslovení čtenářů v mnoha zemích a pomáhá bořit předsudky Západu o Arabech a islámu.

Další oddíly pojednávají o tvůrčích a psychologických aspektech

bilingvistu a problémech identity u autorů píšících cizím jazykem.

Šestá kapitola je věnována jazykové a literární analýze a je velice přínosná. Absolventka uvádí nejdříve komplex příčin, které přispěly k tomu, že Soueif píše anglicky, mezi nimi i diglosii spisovný jazyk - hovorový jazyk. Pak se zaměřuje na jazykovou stránku děl Ahdaf Soueif a zkoumá, jak se projevuje vliv rodného jazyka na její angličtině. Konstatuje, že její literární jazyk prozrazuje mentalitu a spiritualitu Egyptanů, specifickou vyjadřování a typickou idiomatickou strukturu egyptské hovorové arabštiny, takže její text je zčásti překladem. Toto transkulturní poselství pokládá za jedinečnou kvalitu jejího literárního stylu.

V dalším se soustřeďuje na otázku identity postav v dílech autorky, zvláště na problémy a pocity žen žijících ve smíšených manželstvích a v cizím prostředí, na problémy identifikace s druhou kulturou.

K práci jsou připojeny Závěry, česky psané Shrnutí a bohatá bibliografie. V ní by, myslím, měla být uvedena i Nawāl as-Sa'dāwī se svými díly. Pozornost zaslouží příloha /Supplement/ obsahující e-mailový rozhovor absolventky s autorkou. O tom, že absolventka dobře zvládla techniku vědecké práce, svědčí i její poznámkový aparát.

Z á v ě r

Alena Šindelářová předkládá hodnotnou, přínosnou a promyšleně koncipovanou práci, která obohacuje naše znalosti současné egyptské literatury a která si zaslouží, aby byla nějakou formou publikována, tím spíše, že je psána výbornou angličtinou. Absolventku toto téma zřejmě velice zaujalo, a dá se očekávat, že bude tímto směrem dále pokračovat. Práce plně odpovídá všem příslušným požadavkům. Navrhuji proto komisi, aby ji ohodnotila nejvyšším klasifikačním stupněm.

V Praze 25. ~~května~~ 2008

histopadu

Jaroslav Oliverius
Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.